

Ünnepi hangverseny a Zene Világnapja tiszteletére (Fehér Anikó)	3-4. oldal
Verdi-Erkel-Wagner Gála Miskolcon (Somogyváry Ákos)	4-6. oldal
Kávási Sándorra emlékezünk (Vajnai Katalin)	6. oldal
Könyvbemutató: Bartók Béla - Paul Sacher levelezése 1936-1940 - Bónis Ferenc (Márkusné Natter-Nád Klára)	7-8. oldal
Angyali hangok Magyarországról - a Szent István Zeneművészeti Középfiskola Nőikara Kolozsváron (Nagy Hintós Diana) ...	8. oldal
NépzeneSzó	
Zenei hírek innen-onnan, 2013-ban (Dr. Gerzanics Magdolna)	9-11. oldal
Bartók Béla Újszászon (Varga Ferenc)	11-13. oldal
Két évtized - Pécs Bordalfesztivál 2013 (Kovács Mária)	14-15. oldal
Kodály nyomdokain haladva... Merre tart a magyar zenei nevelés? (Mocskonyiné Tallér Edit)	15-17. oldal
Felhívás - Csoportos és egyéni énekhangképzés ismeretek, Dr. Bruckner Adrienne kurzusa	18. oldal
Egy kis technika... 95. (Dr. Bruckner Adrienne)	19. oldal
Felhívás - Repertoár bővítő szakmai nap, Kocsár Miklós születésnap koncert, Bárdos Szimpózium 2014' Debrecen	20. oldal

KÖSZÖNTJÜK SZÜLETÉSNAPIJÁN:

INGUSZSNÉ Dr. BARABÁS RITA ének-zenetanárt, karnagyot (1933. 09. 04.)

Dr. ECKHADT MÁRIA karnagyot, zenetörténészt (1943. 09. 26.)

Dr. ITTZÉS MIHÁLY karnagyot, zenetörténészt, zenei író-t szerkesztőt (1938. 10. 08.)

DIMÉNY JUDIT énektanárt, karvezetőt, zenei író, zenei szerkesztőt (1938. 10. 27.)

ANGI ISTVÁN zeneesztétát, kolozsvári főiskolai tanárt (1933. 10. 16.)

ZÁBORSZKY ISTVÁN karmestert, zeneszerzőt (1918. 11. 10.)

Dr. EŐSZE LÁSZLÓ zenetörténész, Kodály-kutató, zenei író (1923. 11. 17.)

MEIXNER MIHÁLY zenei szerkesztőt, zeneszerzőt (1928. 11. 13.)

Sok szeretettel gratulálunk, további munkájukhoz jó egészséget kívánunk!

ÉVFORDULÓK 2013

280 éve született **ISTVÁNYFFY BENEDEK** zeneszerző (1733. Győr – 1788. 10. 25.)

160 éve született **KERSCH FERENC** zeneszerző, egyházkarnagy, orgonaművész, Liszt barátja, Bartók zongoratanára Nagyváradon (1853. 12. 02. – 1910. 10. 06.)

110 éve született **BARTÓKNÉ PÁSZTORY DITTA** zongoraművész (1903. 10. 31. – 1982. 11. 01.)

110 éve született **KADOSA PÁL** zongoraművész, zeneszerző (1903. 09. 06. – 1983. 03. 30.)

105 éve született **BARTHA DÉNES** zenetudós, zenei író (1903. 10. 31. – 1982. 11. 01.)

100 éve született **FORRAI MIKLÓS** karnagy, egyetemi tanár (1913. 10. 19. – 1998. 12. 27.)

85 éve született **PERNYE ANDRÁS** zenetörténész (1928. 11. 19. – 1980. 04. 04.)

A KÓTA ORSZÁGOS HANGVERSENYSOROZATA

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége, a KÓTA Művészeti Bizottsága Giuseppe Verdi és Richard Wagner születésének 200., Erkel Ferenc halálának 120. évfordulója alkalmából hangversenysorozatot rendezett az ország öt városában Verdi-Wagner-Erkel emlékére. A Zene Világnapja köré elképzelt sorozat első két előadása 2013. szeptember 29-én Miskolcon, Budapesten; három előadás októberben valósult meg (Pécs, Győr, Debrecen) igen nagy sikerrel. Ebben a számban a budapesti és miskolci ünnepi hangversenyekről számolunk be.

A CSEND ÉS A ZENE

ÜNNEPI HANGVERSENY A ZENE VILÁGNAPJA TISZTELETÉRE

„Legyen a zene mindenkié!”

Világszerte ismerősen csengenek ma már Kodály Zoltán szavai. A Magyar Kórusok és Zenekarok, a KÓTA valamint a Műegyetemi Zenekar által szervezett ünnepi hangverseny stilszerűen e szavakkal nyílt meg.

A rendkívül sok hallgatót és érdeklődőt vonzó eseményre a Zene világnapja előtt két nappal, szeptember 29-én este került sor, szerencsére méltó és sok embert befogadni tudó helyen, a Műegyetem Központi épületének aulájában. Ám nemcsak ez a koncert emlékezik a nemzetközi eseményre, hiszen hét koncerttel teszi ünnepivé a muzsika áradását a KÓTA egészen november 21-éig, az ország több pontján: Budapesten, Miskolcon, Pécsen, Győrben, Debrecenben, Szegeden és Szolnokon. Ebben az évben a zene egy különleges oldalával ünnepelünk, mivel kettős évfordulót ülnünk. Az operairodalom két nagy mesterére, Verdire és Wagnerre emlékezünk, mindketten 200 esztendővel ezelőtt, 1813-ban születtek. Így hangversenyeink anyaga nagyrészt az ő műveikből áll. De megemlékezik a sorozat a Himnusz zeneszerzőjéről, Erkel Ferencről is.

Yehudi Menuhin, a világhírű hegedűművész az ENSZ Nemzetközi Zenei Tanácsban töltött be elnöki tisztelet. Ő hívta életre a Zenei Világnapot 1975. október 1-én, a kanadai Toronto-ban.

Idézzük most őt, beszédének teljes terjedelmével:

„Szavakkal már nagyon sokszor visszaéltek, különösen a korunk társadalmában egyre növekvő tudatlanság következtében. A zene azonban továbbra is módot ad arra, hogy az emberek ma is megértsék egymást, amikor az emberiségtől a múlt előítéletei távolabb állnak, mint valaha, de megerősödve kerülnek előtérbe azok az örök értékek, amelyek mindig részét képezték bármely nép minden művészi megnyilvánulásának.

Az igazság, ami a világ minden népművészetében, zenei stílusában ezernyi színben mutatkozik

meg, képessé tesz bennünket arra, hogy egyetértésre jussunk egymással. Arra szeretnék buzdítani minden várost, falut és országot, hogy rendezzenek sokféle zenei eseményt ezen a napon. Örülnék, ha nemcsak koncerteken, rádióműsorokban szólalnának meg régi és főként mai művek, hanem spontán megnyilvánulásként utcákon és tereken is muzsikálnának énekesek, kórusok, jazz-zenészek és a komolyzene legjelentősebb előadói. Ehhez hasonlót láttunk már néhány városban: San Francisco-ban például, sőt a zajos New York-ban is, amikor a legforgalmasabb útkereszteszövedéseknél, Manhattan-ben, a Julliard Zeneiskola fiatal hallgatói játszottak a járókelőknek. A régi holland orgona-tekerőket, a nápolyi tenoristákat, az énekmondókat és a trubadúrokat juttatták eszembe és azt, hogy e hagyományokat érdemes újra életre kelteni.

Jó lenne, ha a zenei héten egy-két percet a csendnek szentelnénk mindenütt a világon, a gondolkodásnak, a hallgatásnak és az elmélyedésnek. A zenének a zaj antitézisének kellene lennie, mégis sokszor arra használják, hogy kellemetlen zajokat fogjon fel a gyárakban, éttermekben és áruházakban. Azt mondanám, hogy az adott időben az egész világon legyen egy pár percnyi csend, mert ez nagyon fontos a zene élvezéséhez. Valószínűleg tudomásuk van arról, hogy néhány éve egy kongresszusunkon Párizsban Witold Lutoslawski, a

Szvéték László és Fodor Beatrix énekművészek

Kőteles Géza karmester

nagy lengyel zeneszerző javasolta, indítsunk mozgalmat, amely harcol az embernek a csendhez való jogáért. Azt szeretném, ha a csendnek e perceit követően utcákon, minden gyárban, otthonban, koncertteremben és operaházban megszólalna a zene. Az előző napok eseményeinek elő kell készítenie a csúcspontot, a Zenei Világnapot.

Kérem Önöket, tegyenek meg mindent ezen esemény érdekében, mely nemcsak a zene, hanem a világ számára is fontos. Egyesek Önök közül talán koncertet adnak a Zeneművészek Nemzetközi Kölcsonös Segélynyújtási Alapja javára, mely intézményt – mint tudják – a zene ügyének előre haladása és megóvása végett hoztak létre és azért, hogy a zeneművészeket közelebb hozzák egymáshoz.”

bálinti Cantabile Kórus (karigazgató: Vékey Marianna), a Kodály Zoltán Férfikar (karigazgató: Pálinkás Péter), a Lendvai Károly Férfikórus (karigazgató: Tóth Csaba). A karmester a rendkívül dinamikus és muzikális, a hatalmas előadógárdát példásan egyben tartó fiatal művész, Kőteles Géza volt.

Két énekművész is szerepelt, mindketten a Magyar Állami Operaház tagjai: a rendkívül hajlékony, mégis erős, gyönyörűen csengő hangú Fodor Beatrix és a mélymeleg hangú basszus énekes, Szvéték László. Mindketten hatalmas, véget érni alig akaró tapsot kaptak minden áriájuk után.

Ráadásként a közönség az előadókkal együtt énekelte Erkel Hunyadi László c. operájának híres kórusát: Meghalt a cselszövő...

Igen, kellene a csend. A zene előtt. A fontos döntések előtt. Ahogyan Yehudi Menuhin mondta, 38 évvel ezelőtt.

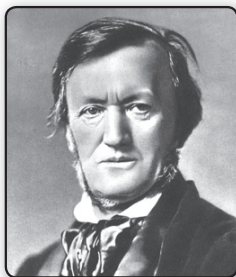
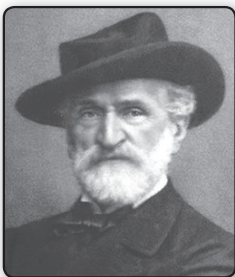
Fehér Anikó

VERDI-ERKEL-WAGNER GÁLA

HANGVERSENY A ZENE VILÁGNAPJÁN MISKOLCON

2013-ban ismét számos helyszínen emlékeztek-emlékeztünk meg Yehudi Menuhin egykori kezdeményezéséhez kapcsolódva a Zene Világnapjáról. Mivel idén október 1-je hétköznapra esett, így a hangversenyek időpontja szervezési és a „közönségbarát” szempontok figyelembe vételével a megelőző, és az ünnepet követő hétvégi napokon került megrendezésre.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének - KÓTA Művészeti Bizottsága több hónapos szervező munkával készítette elő azt a hét rendezvényből álló sorozatot, mely az idei évfordulókra is tekintettel ezúttal Verdi, Erkel és Wagner művészetére fűzte fel a koncertek zenei anyagát. Külön ki kell emelni Somos Csaba a

Művészeti Bizottság elnöke, mint „ötletgazda” fáradhatatlan szervező-egyeztető munkáját, mely a KÓTA titkárság hathatós segítségével lehetővé tette, hogy különböző helyszíneken és előadókkal – egymással a legjobb értelemben versengő – egyaránt magas színvonalú hangversenyek résztvevője lehetett a hallgatóság a főváros mellett Miskolctól Pécsig, Győrtől Debrecenig.

A budapesti mellett – úgyszólván párhuzamos időpontban – a miskolci Bartók Terem volt a sorozat első helyszíne szeptember 29-én vasárnap este, társrendezőként a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézete segítette a KÓTA kezdeményezését Sándor Zoltán karnagy úr vezetésével. Az általa vezetett együttesek – a Miskolci Bartók Kórus és a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet Nőikara – mellett a Miskolci Nemzeti Színház Énekkara (karigazgató: Regös Zsolt) és a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet Zenekara (művészeti vezető: Bartal László) működött közre.

részletben, az 1843-ból való „A lombardok” Zarándokok karában mutathatták meg először felkészültségüket, majd a jól ismert Üllőkórust énekelték a szerző „A trubadúr” című operájából. A Verdi műveiből ismert dallamosság, az olaszokra jellemző életigenlés mellett az izzó szenvedély megnyilvánulásának fül- és szemtanúi lehettünk *Fáklya Erzsébet*, a Magyar Rádió énekkarának alt szólistája jóvoltából a *Máglya* ária előadásában. Az 1855-ös párizsi vilákiállításra komponált „A szicíliai vecsernye” Bolero részlete előadásában pedig kiemelkedő képességeket felmutató fiatal szólistát ismerhettünk meg *Sípos Marianna* énekművésznő személyében. Ezen a ponton feltétlenül megemlítendő a közreműködő zenekar is, amely bár nem teljesen egyenletes teljesítménnyel, de mégis nagy figyelemmel és odaadással működött közre mind a szólisták, mind az egyesített kórus olykor kifejezetten nem könnyű zenei kíséretében.

Közismert az a tény, hogy a '48-as európai szabadság mozgalom itáliai képviselői Verdi nevét mozaikszóként tűzték zászlajukra – Viva Vittorio Emanuel Ré d'Italia – és operáinak számos dallama is tömegdalként terjedt el. Ennek talán legismertebb példája a Nabucco Szabadságkórusa, melyet ezúttal is közös forrásból fakadó lélekkel hallhattunk megszólalni.

A hangversenyen a kétszáz esztendővel ezelőtt született Verdi és Wagner mellett megemlékezhetünk az idén 120 esztendeje elhunyt Erkel Ferencről is, akinek mind a Hymnusza, mind a Hunyadi László című operájának egyes dallamai hasonló – a nemzeti együvé tartozást, majd később az ellenállást felmutató – szerepet töltöttek be a forradalom és szabadságharc idején. A Hunyadi nyitányának meghallgatásával mindezek felidézése mellett lehetőség nyílt néhány szóban a nyitány, mint műfaj alakulásának folyamata is kitérni.

A kelta-germán mondavilágot legtöbbször témájául választó német zenedráma-költő Wagner művészetét ezúttal a Lohengrin ismert Nászkarának részlete képviselte.

Mivel a zene világnapjáról való megemlékezést méltó módon értelemszerűen csak zenével lehet zárni, az utolsó szám – Erkel: Bánk bán c. operája első felvonásának 3. képe – előtt a KÓTA Elnöksége képviselőiben *Rozgonyi Éva* professzor asszonnyal és *Somos Csaba* karnagy úrral együtt köszöntük meg a közreműködő együttesek és vezetőik munkáját, felkészültségét, valamint a Nemzeti Kulturális Alap és a Miskolci Egyetem Bartók

Talán a felsorolásból is sejthető, hogy igen impozáns létszámú előadói gárda foglalt helyet a színpadon, melyet a közönség úgy egészített ki, hogy kis túlzással „egy gombostűt sem lehetett volna leejteni” a teremben. Az érdeklődést jól érzékelteti; azért kellett jó néhány perccel később kezdeni az előadást, hogy az intézményben még fellelhető székeket is „csatasorba” állítsák. (Ezekben a pillanatokban döntötte el az est műsorvezetője – e sorok írója – hogy némiképp szakítva a hagyományokkal oldalt állva kísérli megoldani feladatát, s nem csupán száraz tényekre hagyatkozó, hanem kötetlenebb, az egész teret pásztázó műsorközléssel próbálja közelebb hozni egymáshoz az előadókat, s közönségüket.)

Yehudi Menuhin egykori, a zene és a csend hatalmáról szóló gondolatainak felidézése, valamint a KÓTA jelenlévő képviselőinek – *Rozgonyi Éva* professzor asszony, a Szövetség tiszteletbeli elnöke és *Somos Csaba*, a Művészeti Bizottság elnöke – köszöntése után elsőként Verdi 1842-ben az Őszövetség két témájából merített Nabucco c. operájának nyitánya csendült fel. E művet, de az egész hangversenyt is Bartal László távollétében *Somos Csaba* dirigálta kivételes biztonsággal, főlényes anyagtudással. A kórusok a következő

Béla Zeneművészeti Intézet szíves támogatását, amelyet a koncert létrejöttéhez nyújtottak.

A Bánk bán részlet nagyszerű megszólaltatásában az együttesek és a már korábban említett *Sípos Marianna* szoprán és *Fáklya Erzsébet* alt énekművészek mellett a Magyar Rádió Kórus tenor és

basszus szólistája, *Varga Donát* és *Labant Árpád Bence* működött közre; előadásukat hosszan tartó hálás tapsal köszönte meg az est hallgatósa.

Somogyváry Ákos
a KÓTA Választmányának elnöke

KÁVÁSI SÁNDORRA EMLÉKEZÜNK

Tisztelt Jelenlévők, Kedves Kórustársak!

Úgy gondolom, hogy minden nemzedéknek kötelessége, hogy az előttünk járó nemzedékre emlékezzen, illetve haláluk esetén érdemeiket méltassa. **Kávási Sándort** a jelenlévő karnagyok, énekesek többsége ismerte, némelyikünk 20, 30, 40 együtt töltött évre tud visszaemlékezni.

Kávási Sándor- Mezőtúr díszpolgára, Jász-Nagykun-Szolnok Megye Művészeti díjas kórusvezetője, Petőfi Dalkör örökös karnagya, a mezőtúri kóruskultúra nagy egyénisége 2013. szeptember 6-án örökre megpihent. Nyolcvanhét tartalmas év jutott neki itt a földi világban. Neve összeforrott Mezőtúrral, bármerre jártunk az országban, Őt mindenhol ismerték. Meghatározó volt az országos kórusmozgalomban, a népdalkörök, pávakörök világában.

Mezőtúron született 1925. december 22-én. A Mezőtúri Református Gimnáziumban tanult, épp akkor, amikor a gimnázium énektanára *Csenki Imre* (karnagy, zeneszerző) volt. 1939-ben a mezőtúri fiúgimnázium kórusa *Csenki Imre* tanár úr vezetésével megnyerte az Országos Középiskolai Dalosversenyt. Előadásukról rádió- és hangfelvétel is készült. Nem véletlen tehát, hogy a kisdíjak meghatározó élménye lett a sikert sikerre halmozó fiúkórusban való éneklés, a zene.

1946-ban végzett a Debreceni Református Tanítóképzőben. Orgonista- kántortanítói oklevelének megszerzése után visszaköltözött szülővárosába, Mezőtúrra.

1947 októberében lépett először kórusvezetőként a nyilvánosság elé.

1948 júliusában a felnőtt vegyeskar, a Mezőtúri Dalkör vezetésére kérték fel. Ez az énekkar a nagy múltú Petőfi Dalkör elődje, melynek végül is 60 éven át, 2008-ig volt a karnagya.

Az ötvenes években ének-zene szakon tanári képesítést szerzett, és elvégezte a karnagyi továbbképzőt.

Mezőtúr zenei életének tanulmányozásával is foglalkozott. Könyvtári, levéltári kutatómunkája eredményeként megjelent a „90 éves a mezőtúri énekkar” című tanulmány és dokumentum összeállítás. A „**Mezőtúri Helytörténeti Füzetek**” sorozat 2. köteteként Kávási Sándor „**Túri vásár sátor nélkül**” - **Mezőtúri dallamok** – című összeállítása 1977-ben jelent meg.

Vezette a mezőtúri **Honvéd Kórust** is, melyet éveken át az ország legjobbjai között tartottak szá-

mon.

1971-ben a Városi Úttörőénekkar Sanyi bácsi vezényletével, a megye legjobb kórusaként vehetett részt az Úttörő Nagykórusok Országos Fesztiválján Veszprémben. Az előadást a rádió és a televízió is közvetítette.

A 70-es években a „Röpülj Páva” Körök országos találkozójának gála műsorán, „Arany Páva” országos döntőjében, Dunamenti Folklór Fesztivál gálaműsorában is fellépett a Petőfi Dalkör, számos alkalommal a MTV is közvetítette műsorprogramjukat.

1975-ben és 1977-ben a Mezőtúri Kossuth téri Általános Iskola kórusa az „Éneklő Ifjúság” területi döntőjében nagydíjat nyert. A szereplést egyenes adásban közvetítette a televízió. A műsorról –mindkét alkalommal - hangfelvétel is készült.

Elismerései, kitüntetései:

1976-ban sokrétű munkásságáért a KÓTA karnagyi díjában részesült.

1978 nyarán Debrecenben a VIII. Nemzetközi Kórusversenyen karnagyi díjat kapott.

1978-ban a „Munka Érdemrend” ezüst fokozatát érdemelte ki.

1985-ben a „A gyermekekért Érdemérem” kitüntetésben részesült.

1985-ben ment nyugdíjba, kórusai közül csak a Petőfi Dalkör vezetését vállalta.

A Petőfi Dalkör Kávási Sándor vezényletével az „Országosan kiváló” minősítést szerezte meg, a zsűri külön dicséretével, Országos Szövetkezeti Dalos-találkozók egyikén Nívódíjat kapott.

A Mezőtúri Petőfi Dalkört 60 éven át vezette Kávási Sándor. Ünnepeles keretek között 2008-ban adta át a karmesteri pálcát *Karsai Krisztinának*, az énekkar alapításának 135 éves jubileumán.

2013 májusában még jelen volt a Mezőtúri Petőfi Dalkör 140 éves jubileumi hangversenyén, és az énekkar múltját, az örökös karnagy munkásságát bemutató kiállításon.

Ezúton búcsúzik Jász-Nagykun-Szolnok megye valamennyi felnőtt énekkarának karnagya, énekes *Töled*, kedves Sándor, magas, szikár alakod most is előttünk van, szakmai sikereid példát mutatnak, amíg mi élünk, nem felejtünk!

Engedjétek meg, hogy megköszönjem a Jászszentandrási Nőikar meghívását a XXIII. Megyei Felnőtténekkari Találkozóra. Kiemelten köszönöm *Banka Ferenc* úrnak, Jászszentandrás község polgármesterének az anyagi-erkölcsi támogatását, illetve *Antal Ágnes* kórustitkár lelkes, fáradhatatlan szervező munkáját, a kórus minden tagjának az előkészítő munkálatokat, és *Andréne Pataki Éva* Művelődési Ház-és Könyvtár igazgató közvetítőként- szervezőként – lebonyolítóként végzett segítségét. Örülünk, hogy itt lehetünk!

Színvonalas szereplést kívánok minden énekkarnak, érezzétek jól magatokat a szakmai bemutatón és a Baráti esten! Kiemelten köszöntöm a jubiláló kórusokat. Kezdődjék meg az ünnepi hangverseny, vegye át a szó helyét az ezerszínű muzsika.

Vajna Katalin

Elhangzott Jászkiséren 2013. szeptember 28-án a XXIII. Megyei Felnőtténekkari Találkozón.

BARTÓK BÉLA – PAUL SACHER LEVELEZÉSE 1936 – 1940**Közreadta és fordította Bónis Ferenc**

A Balassi Kiadó ismét egy nevezetes könyvbemutatót rendezett 2013. május 8.-án Budapesten a Balassi Könyvesbolt barátságos termében. A könyv megjelenésének körülményeiről a kiadó igazgatója Soóky Andrea szólt, jogos büszkeséggel, hiszen a szerző – **Bónis Ferenc** – művei közül immár a hetedik jelentős kiadványt bocsáthatja útjára. A könyv rövid bemutatását *Vikárius László* zenetörténész tartotta. A zenei hangulatot *Szenhelyi Miklós* hegedűművész játéka árasztotta. Főszereplő a sokoldalú szerző Bónis Ferenc volt, aki a helyszínen sok érdekes személyes történettel egészítette ki a könyv rendkívül érdekes anyagát.

Bónis Ferenc hosszú zenetörténeti munkássága során igen sok zeneszerzővel, zenei szakemberrel került személyes kapcsolatba, amit részben a Rádióban töltött hosszú évtizedes munkássága, riporteri készsége, nagy felkészültsége, kutatási tevékenységének állandó előbbre vitele nagy mértékben indikált. Nem titok, hogy Kodály Zoltán iránti tanítványi tiszteletén túl, tovább épülő személyes, közvetlen ismeretsége, és Bartók Béla zenéjének és személyiségének elmélyült tanulmányozása életművének fókuszába került.

Bartók Béla levélváltása Paul Sacherral viszonylag rövid, öt évet ível át, de jelentőségében az alkotói időszak jelentős állomása, ez idő alatt Bartók három remekműve született meg: *a Zene húros hangszerekre, ütőkre és celesztára* (1936); *a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre* (1937); és *a Divertimento vonószekarra* (1939). És éppen e korrekt, udvarias, egyre barátságosabb hangulatú levelezés világít rá, hogy a svájci környezetben, kedvelt hegyei, nyugalom és csönd világában eltöltött idő, Bartók életének talán egyik legnyugodtabb időszakát jelentette.

Paul Sacher húszkötetes korától, 1926-tól vezetője volt egy általa alapított, muzsikusból és amatőrökből álló együttesnek, a Bázeli Kamarazenekarnak, programja a „Régi és új zene” felfedezése volt, állandó figyelemmel kísérte a nemzetközi zeneélet eseményeit. Bartóknak a prágai nemzetközi ünnepségen 1925-ben bemutatott Tánc-szvitje bejárta a világot, több svájci bemutatón is szerepelt, zeneszerzői hírneve nőttön nőtt. 1929. január 30-án Bartók szerzői estét adott Bázelen, *Geyer Stefi és Durigó Ilona* közreműködésével. A jelen lévő ifjú karmesterre mély benyomást tett Bartók zenéje. A következő évben a Kamarazenekar előadásában már műsorra tűzött Bartók művet, majd 1935-ben meghívott vendégként közreműködött a szerző a Bázeli Kamarazenekar koncertjén, II. zongoraversenyének szólóját játszotta.

Ez a három bázeli találkozás volt a közvetlen előzménye annak a levelezésnek melyben a karmester kompozíciós megbízással fordult a zeneszerzőhöz. Így készült 1936-ban a *Zene húros hangszerekre, ütőkre és celesztára*; 1937-ben *A Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre*; és 1939-ben a *vonószekari Divertimento*. Mindhárom mű bemutatója Bázelen volt. A két zenekari művet a Bázeli Kamarazenekar szólaltatta meg elsőként Sacher vezényletével. A kézzongorás Szonátát *Bartók és felesége Pásztor Ditta*, két svájci ütőhangszeres közreműködésével, adta elő.

81 számozott levél dokumentálja a karmester felkérését és Bartók válaszait. Idézzük az első levél bevezetőjét.

Bázeli Kamarazenekar
Kamarakórus és kamarazenekar Vezeti Paul Sacher

Bazel, 1936. június 23-án

Igen tisztelt Bartók Úr,

A Bázeli Kamarazenekar 1927. január 21-én adta első hangversenyét. Azt tervezzük, hogy 1937. január 21-én, tízéves tevékenységünk ünnepére, néhány új műből álló hangversenyt rendezünk. Bátorodom megkérdezni, hogy Ön, igen tisztelt Bartók úr, volna-e szíves erre az alkalomra egy új művet írni nekünk?

A 2. levél: Bartók Béla, válasza június 27-i dátummal:

„...tudatom Önnel, hogy szívesen vállalom egy mű írását a jan. 21-i hangversenyre és a levelében közölt feltételekkel egyetértek.”...

Időrendben követve a témakör a három mű komponálásával kapcsolatos. Részletesen és nagyon precízen, rögzítenek minden kérdést, akár mint időpontok egyeztetése, és különösen az előadói együttes valamennyi gyakorlati megvalósításának kérdését, a szerző részéről számos útbaigazítást adva a művek kivitelezéséhez. De levelezésük foglalkozik a honorárium kérdésével, a zeneműkiadás és kiadók problémáival, bemutatók, hangversenyek, beszámolóival is. Végül a fenyegető háború kitörésének következményeivel.

A mindvégig nagyon udvarias, a kölcsönös tisztelet hangján íródott levelek, melyekben a kezdeti hűvös stílust mindinkább átszővi a barátság és megértés, kirajzolódik, hogy a svájci karmester és felesége pontosságban és megbízhatóságban mindenkor megfelelt a Bartók által támasztott magas igényeknek, ám emberségben és nagyvonalúságban magasan felülmúlta azokat. Az olvasó meggyőző képet kap azokról az évekről, az életvitel és a komponálás összetett egységéről.

Sacher időben felismerte Bartók nagyságát, és körülményei lehetővé tették, hogy a XX. század egyik legnagyobb zeneművének mecénása és első előadója legyen.

A könyv tartalmának fejezetei: Előszó; Levelek; Függelék – Bartók levelei családjának Paul Sacherról és műveinek bázeli ősbemutatójáról; Paul Sacher: Így láttam Bartókot; A kilencvenedik születésnap előestéjén Paul Sacherral beszélget Bónis Ferenc; Paul Sacher és a Bázeli Kamarazenekar bázeli Bartók-bemutatói. – Illusztrációk.

A könyv második része – pontos tükörkép – az eredeti német nyelvű levelezés, és a magyar nyelvű fejezetek német fordítása.

Bónis Ferenc most megjelent kötetének különös értéke a kétnyelvűség. Hiszen az eredeti levelezés német nyelvű. A kötet törzsanyagának forrása a bázeli Paul Sacher Alapítvány Sacher

gyűjteménye és a Magyar Tudományos Akadémia Bartók Archívuma.

De, hogy ez az értékes levélváltás, mely a magyar zenetörténet szerves részét alkotja, valóban eljusson az érdeklődő nagyközönséghez, szükséges volt a magyar nyelvű fordítás közreadása. A nyelvi és zenei ismeretek teljes birtokában vállalkozott erre a szerző, és ezzel egy igen értékes új kiadvánnyal gazdagította a Bartók Bélához kapcsolódó irodalmat. Másrésztől, így gazdagodhat az idegennyelvű zenei könyveink választéka is.

Őszintén ajánljuk mindenki figyelmébe e kiadványt, mert köszönettel fogadhatja az olvasó amikor megismerkedik Bartók életének és művészetének e rövid, de jelentős korszakával.

Befejezésül a kötetből, Paul Sacher szavait szeretném idézni, akivel 90. születésnapján beszélgetett Bónis Ferenc.

„Milyen volt Bartók Béla, az ember?
– Keskeny alakja törekenynek hatott.

Bartók Béla
A Zene húros hangszerekre bemutatója után,
Sacher otthonában a Schönenbergen

A nemes fej a finom ezüstös hajjal, a nagy intenzitásról tanúskodó szabályos, szép arc, komolyságot és méltóságot fejezett ki. Külső megjelenése egy finom idegzetű tudósra emlékeztetett. Tekintete kérdő és kutató volt. Lényé világgosságot és fényt sugárzott. Megközelíthetetlennek tűnt, és tartózkodóan udvarias volt. Egy másik világban élt, távol minden evilági nyüzsgéstől, megalkuvás nélkül, feddhetetlenül és valósággal puritán módon, a felelősségtudat magaslatán.”

„1940-ben aztán elhagyta Európát és Amerikába ment. Többé nem láttam, több levelet nem kaptam tőle. Csak azt tudtam és tudom, hogy mint zeneszerző, zongoraművész, pedagógus és tudós, korunk kevés számú nagy muzikusainak egyike volt.”

Márkusné Natter-Nád Klára

ANGYALI HANGOK MAGYARORSZÁGRÓL

A Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén, a kolozsvári Szent Mihály-templomban szombat délután megtartott misén a budapesti Szent István Zeneművészeti Középiskola Nőikara végzett zenei szolgálatot, majd tartott rövid koncertet. A Tőkés Tünde karnagy által vezetett énekkar műsorán valóságos és világi tárgyú művek szerepeltek.

A koncert elején Tőkés Tünde karnagy elmondta: az államalapító szent királyunkról elnevezett iskolában fontosnak tartják, hogy a növendékek megismerjék a teljes magyar hazát. – Pozsonyi és szabadkai koncertünk után most itt Kolozsváron lépünk fel. Remélem, énekünkkel sikerül visszaadnunk valamit abból a sok szeretetből, ami Erdélyből sugárzik felénk – magyarázta a karnagy.

Már a mise alatt felfigyelhettünk a kar tömör és egységes hangzására. A csillogó hangszínű szoprán szólam mellett az alt is szépen, telten szólt. Dicséretre méltó a második oktávbeli magas hangok szép megformálása, a finom pianók.

A misét követő koncert első műsorszámában Réti Eszter énekelt szólót, tekerőn kísért Szerényi Béla. Réti Eszter tisztán és magabiztosan énekelt; a hibátlan hangszerkíséret is hozzájárult a színvonalas előadáshoz. Tőkés Tünde karnagy elmondta: Kallós Zoltán gyűjtötte ezt a népéneket (Ó, Szent István... címmel), amely a szakemberek szerint a legrégebbi a Szent István királyhoz szóló énekek között.

A magyar zenei középkort több ének is idézte: egy kánon (Domine, ad adjuvandum), egy antifóna (Ave beate rex Stephane), a Sanctorum nunc solemnia című kórusmű és a XIII. századi siratódallamra írt Ó-magyar Mária siralom. A kórus hibátlan, muzikális előadása elbűvölte a közönséget. A középkorból a XX. századba „ugrottunk”: Kodály Zoltán két szólamú biciniái közül hármát (Regina caeli, Szeretet szeráfja, Gaudium) hallgathattunk meg. Emeljük ki itt is a diszsonanciák krisztálytisza intonációját, a

nagyobb (akár oktávnyi terjedelmet is elérő) ugrások pontos megvalósítását. A műsor Kodály Zoltán A 150. Genfi szoltár-ával ért véget, ráadásul pedig egy ismert Kodály-mű (Esti dal) hangzott el. A koncert során trombitán közreműködött Gyura Domicián, Földi Bálint és Nagy Mónika. Az iskola növendékei közül még énekelt Szerényi Béla,

Krisán László és Makovecz Dániel. A szentmisén szólót énekelt Burkus Boglárka tanárnő, orgonán kísért Szabadfi Mónika tanárnő.

Nagy-Hintós Diana

Népzene Szó

NÉPDALKÖRÖK, PÁVAKÖRÖK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK OLDALA

NÉPZENEI HÍREK INNEN-ONNAN, 2013-BAN

Szigliget hallatán, az ember képzeletében megjelenik a Balaton, mögötte a dombtetőn a várrom, és egyáltalán a szépség, az öröm, hogy ez a mienk, ebben gyönyörködhetünk. Hát, még akkor, ha népzene, népdal tölti be a szépséges tájat.

A **Vass Lajos Népzenei Szövetség** minden esztendőben ott tartja zenei táborát, ahol hangszeroktatás, népdal- és az ezekkel kapcsolatos tudnivalók kerülnek terítékre. Mindig tendenciával, egy-egy tájegységet dolgoznak fel a szakemberek, népzenei, szokások, viselet stb. szempontból. A munkaterv mindig átgondolt, pontos, aminek a betartása következetesen érvényesül.

Horváthné Bakos Ilona és *Nagy László* a két elnökhelyettes a lelke az egész összefogételnek, megteremtője a – már-már szinte lehetetlen – anyagi alapoknak. A szervezésben, lebonyolításban, állandó segítői *Farkas Márta* és *Farkas Katalin*.

Az ország minden részéből jönnek a csoportvezetők, de a lehetőségek szerint a csoporttagok is képviseltetik magukat. Ebben az esztendőben nagy öröme volt a tábornak, hogy 12-15 éves fiatalok is szép számmal vettek részt a zenei képzésben. Ez köszönhető a fiatal *Koczka Andreának*, aki a szemünk előtt nőtt fel, kis középiskolás énekes lányból, ének-zenetanárrá. Tanítványai ügyesek, máris ismerkednek a citerával történő önkísérettel, ami pedig egyáltalán nem könnyű feladat, még a gyakorlott citerásoknak sem. Élvezték a tábort, és a tábor élvezte az ő jelenlétüket, tehetségüket. *Horváthné Bakos Ilona* és mentoruk *Andrea*, arról is mindig gondoskodott, hogy a koruknak megfelelő képzést kapjanak, s ne maradjanak ki a csodálatos Balaton örömeiből sem.

Az idén Dunántúl volt a fő tematikus célkitűzés, figyelembe véve és emlékezve *id. Horváth Károlyra*, aki különösen a Dél-Dunántúl jeles gyűjtője és **tudósa** volt, méltó utódot hagyva az ifjú *Horváth Károly* személyében. Az ő feladata a táborban népzenei hangszerek oktatása volt, miként *Husi Gyula* zenetanáré is. A népdalok éneklését *Juhász Erika*, a Nyíregyházi Főiskola adjunktusa tanította és *Horváthné Bakos Ilona*.

Ez a tábor minden alkalommal iránymutató, a népzene megőrzésének és továbbadásának módjaira.

Az évfordulók, megemlékezések arra is megtanítják a fiatalokat, hogy kell tisztelni és megbecsülni mindazokat, akik ezen a területen tevékenykedtek, és adták tovább tudásukat.

* * *

A budaörsi **Piros Rózsa Dalkör**, negyedévenként tart a Művelődési házban – közel háromórás – műsort. Ezzel a település életét színesítik, emelik az ünnepek, évfordulók színvonalát. *Berente Imréné*, *Erzsike* ezeknek a sikeres rendezvényeknek a megálmodója, megteremtője, népdalos csoportjával együtt.

Magam is részese lehettem ezeknek széleskörű, mégis meghitt

eseményeknek. A – divatos szóval –, célközönség heterogén, ennek megfelelően, a műsor is az. Nem az igényesség tekintetében, hanem műfajok szerint.

Ezen az ünnepen azt a címet kapta a műsor, hogy „Eltörött a hegedűm!”. Vajon miért?

155 éve született Szatymazon az a későbbi szegedi hegedűs, akinek az élete ugyan szokványosan kezdődött, nagyon szegények voltak. De a fiatal fiúnak, már gyermekkorában ki-kivillantak rendkívüli tehetségének jelei. Ki volt ez a tanulatlanul is zenei zseni? Mindenki megfejtette már a talányt; **Dankó Pista**.

Berente Imréné, *Erzsike* mindig vállalja a műsorközvetítő szerepét is. Ennek megfelelően, igen kedves szavakkal emlékezett a híres muzsikusra, s így vezette be, hogy az énekesek az ő nótáiból fognak előadni.

A **Piros Rózsa Dalkör** persze, megmarad a népdalok előadásánál, mégpedig igen nagy gondalóval összeállított csokrok bemutatásával.

Nem volt most sem másként, kezdő csokruk; választó népdalok, *Kallós Zoltán* gyűjtéséből. De a későbbiekben *Emlékezés Szent Istvánra* című dalt énekeltek, majd egy bagyi és egy mezőkövesdi summás ének következett. A többi műsorszám közé beépített csokruk is nagyon igényes volt, az áldott emlékeztető *Bodor Anikó* délalföldi gyűjtéséből.

A dalkör szólistái *Gyöngyösi Lászlóné*, *Rózsi-ka* volt, aki *Dankótól* a *Lemondás* című dalt énekelte, a híresen szép hangjával, mértéktartóan és kristálytisztán. (*Madár vígan dalolva lombos ágon.*) A másik szólistájuk *Dicső Adrienn* volt, aki népdalokat énekel, kimunkált igényességgel.

Kovács Zoltán tárogatójával tisztelte meg a szegedi muzsikusi emlékét. Ma már elég ritkán hallunk tárogatót, örömet szerzett a hallgatóknak, igazán szépen játszott.

Fellépett a műsorban *Bányai Márton*, aki a címadó dalon kívül még sok *Dankó*-nótát énekel. Számomra meglepetés volt gyönyörű orgánuma, hibátlan énektechnikája. Érdemes lenne odafigyelni útjára, mert a legigényesebb színpadi zenében is helytállna, olyan tehetséggel áldotta meg

a sors. Énekelt még *Henk Marika és Smidéliusz Éva*. Utóbbi, a nóták után folklorizálódott Petőfi-verseket énekelt, majd némi szünet után, a legnagyobb áhítattal és hitelességgel egy gyönyörű bukovinai népdalcsoportot adott elő. Nagy sikere volt.

Állandó zenekaruk *Oláh Albert és ifj. Oláh Kálmán* vezetésével működik, akik a legutóbbi alkalommal Bulgáriai körúton voltak a 100 tagú cigányzenekarral. Kár és öröm, kár, mert a világhírű nagypapa ikerunokái, nagyon hiányoztak ezen a szép délutánon. Viszont öröm, mert sikert, sikerre halmoznak, immár külhonban is. De el kell mondani, hogy *Horváth Gyula* és zenekara is nagyszerűen teljesített a különleges zénes napon.

Gratulálunk a kitartó, szép munkához, további sikereket kívánva!

* * *

Dunapatajról méltatlanul keveset hallunk, pedig református temploma a XV. századból való, amelynek tornyán, – a többszöri átalakítás ellenére is – látszanak a gótikus támpillérek.

Barokk katolikus templomán, *Möller Károly* építész, először próbálta ki, 1936-ban az épület-eltolást, vagyis a tovább csúsztatott szentély és hajó közé, toldalékokat építettek. (Weblapukon 1934. látható, ám én több forrásban is, az előbbi dátumot találtam. *G.M.*) A településen még mindig található vertfalú, ún. paticsház (Gondoljunk a tákosi templomra, ott biztosan hallottunk erről!)

Abban is az elsők között van Dunapataj, hogy Kiss György Kossuth-szobra egyike volt a legelsőknak Magyarországon. De, ami a számkra talán a legfontosabb, - falusi viszonylatban –, a dunapataji iskolában létesült először Kodály-módszerű zenei általános iskola.

A **Vass Lajos Népzenei Szövetség** október 5-én itt tartotta a tájegység, - két éves ciklusokban rendezett versenyének – elődöntőjét.

Az igen jól megrendezett, napon, óriási aranyeső hullott. A 10 versenyző csoport, illetve szólista közül heten érdemelték aranyat; **Mezei Virágok Népdalkör**, Kalocsa, **Kormányos József**, Dunapataj, **Hagyományörző Népdalkör**, Dusnok, **Mádiné Király Henriette**, Dusnok, **Boróka Népdalkör és Citerazenekar**, Ágasegyháza, **Dunaszentbenedeki Hagyományörző Asszonykórus**, **Thiesz Zoltán**, Dunapataj. Ezüst fokozatot kapott **Mádi Melitta** Dunapatajról, a szintén helybeli Fényes Csillag Citerazenekar és **Sánta Jánosné**, Dusnokról.) Bronz nem született ezen a napon. A Dunapataji Népdalkör és Hagyományörző Egyesület versenyen kívül szerepelt, igazán megérdemelt, hatalmas sikert aratva.

Szívügyem a ruhák megfigyelése, a hitelesség fontossága. Nagy élmény volt, hogy Kalocsa közelsége kisugározta a környékre hatását.

Gyönyörű hímzéseket láttunk, már az első pillanatban élmény volt a kalocsai **Mezei Virágok Népdalkör** megjelenése, a „szomorú hímzéses” csodák láttán.

A kalocsai kézimunka a legelterjedtebb az országban, csak sajnós, napszöveteken, helytelen színhasználattal, pedig ennek a történeti lépések figyelembe vételével, szigorú rendje volt, illetve lenne a mai napig.

Csak dicséret írható a gyönyörű babakiállításról, amelyen minden korosztály kalocsai viselete látható volt, a szó legszorosabb értelmében, a bölcsőtől a koporsóig.

De szépek voltak a festett fa és a vegyes textúrájú ajándék- és dísz tárgyak is, természetesen szintén a tájegység ihletésével.

A műsor, környékbeli néptáncsoportok bemutatkozásával folytatódott.

A helyi szervezés összefogása, *Szűcsné Török Ilonának* köszönhető, aki – kihasználva a szép új épület lehetőségeit –, sokoldalúan tette gazdaggá, felejthetlenné a szép napot.

* * *

A **Vass Lajos Népzenei Szövetség** következő elődöntője, október 12-én, Tatabányán volt. Az előbbiekhöz hasonlóan, itt is látszott a sokéves gyakorlás, a szakértői tanácsok elfogadása, a hibák kiküszöbölése. Ha lehet, az eredmények még az előbbieket is túllépték, hiszen a 14 minősülő közül 12 arany és két ezüst született.

Az **Oroszlányi Bányász Népdalkör** kezdte a műsort, de nem minősültek, hiszen ők már minden lehető legjobb eredménnyel büszkélkedhetnek. Hiányzóik is voltak, mégis igényes, szép összeállítással szerepeltek. Nyitásával megteremtették a szépnek ígérkező délutánt, ami azután be is következett. Ugyancsak nem kért minősítést, csupán tapasztalat szerzésre érkezett, de énekelt Dunakilitiről az **Őszidő Népdalkör**.

Mint már annyiszor, most is el kell mondani, hogy szinte versengés van akörül, hogy ki menjen Tatabányára, mert ott minden alkalommal megszületik a Kodály által hirdetett harmónia, hiszen sok ember énekel, gyönyörűen, a maga és mindannyiunk örömére.

A Házra jellemző, hogy minden ilyen alkalommal valami szép, kiállítás is szerveznek. Ezúttal *Füzi Sándor* helybeli művész festményeinek kiállítását láthattuk. A képek kedvesek voltak, meghitték és igen közeli rokonságot mutattak a népdalok egyszerű szépségével.

A Kertvárosi Bányász Művelődési Otthon – *Pákai Ernő* vezetésével, minden változást túlélve –, nagyszerűen működik.

Aranyat kapott, a gödöllői **Csenderes**, a **Gödöllei Legények**, a **Cilibiri Énekegyüttes**, *Lukács Lilla Réka* szólista épp úgy, mint *Gyöngyösi Lászlóné* Budaörsről, *Szép Lidia* Oroszlányból, *Kovács Zoltán* tárogató, Budaörsről, a **Tiszta Forrás** Csömörről, az **Isaszegi Asszonykórus**, a **Piros Rózsa Népdalkör** Budaörsről, a **Szigetközi Pávákör** Ásványráróról és utoljára, de koránt sem utolsó sorban a vecsési **Labdarózsa Népdalkör**.

Ezüst minősítésben részesült *Herceg Ferencné* Oroszlányból és a **Bajóti Jázmin Népviseletes Asszonykórus**. Bronzot senki nem kapott, mert a felkészülések a nemes fémek kategóriáját eredményezték.

Egyidőben zajlott a Szövetség versenye Zagyvarékason, amelynek eredményei is láthatók weblapunkon.

El kell mondani, hogy, mint annyian, a Vass Lajos Népzenei Szövetség is igen nehéz helyzetben van. Horváthné Bakos Ilona emberfeletti küzdelmet vív a fennmaradásért, de az ilyen sikeres

versenyek, erőt adnak ahhoz, hogy tovább küzdjön a népdalt, módon –, ezáltal mi nyerünk a legtöbbet! népzenei művelő csoportokért, szövegtől.

Köszönjük neki, további erőt, egészséget kívánva, hiszen – önző

Dr. Gerzanics Magdolna
www.Gerzanics.hu

BARTÓK BÉLA ÚJSZÁSZON

Báthor Mihályné Varga Borbála elmondása alapján

(Megjelent az Újszászi Híradó XIV. évf. 3. számában – 2004. március hó)

Örvendetesnek, helyén valónak tartom, hogy helytörténészek, lokálpatrióták egyre többet foglalkoznak szülőhelyük, lakóhelyük, a benne élt vagy élő polgáraik minél teljesebb megismerésével. Különösen fontosnak tartom ezt ott, ahol az adott település kevés múltat idéző jelentős tárgyi és személyi örökséggel bír.

Régóta foglalkoztat, megírom Bartók Bélának, a 20. század egyik legnagyobb zenészenek Újszászsal kapcsolatos történetét.

Mint minden történet, ez is bevezetővel kezdődik.

Varga Imre és Ádám Borbála, anyai dédszüleim házasságából hat gyermek született. Ezek közül a legfiatalabb Varga Borbála nagynéném, aki 1893. június 20-án született Újszászon, és Budapesten, Mária leányánál hunyt el 1977. október 8-án. Végakarátának megfelelően, az újszászi temetőben nyugszik. A fejfáján olvasható: "Itt nyugszik Báthor Mihályné bábaasszony, aki 4500 gyermeket segített a világra."

Férje, Dobóczy Bernát hamar elhunyt. Báthor Mihályné kötött második házassága alapján, a házassági anyakönyvi kivonatban ugyan a Báthor Mihályné név használatot jegyezték be, mégis mindenki "Banga néni"-je vagy csak "Bába néni"-je volt. A két szülőnek, Borbála és Mária gyermekeiknek a mai Erkel Ferenc utca 16. szám alatti épület volt a családi otthonuk.

Nem tagadom, Borcsa nagynéném kedveltje voltam. Bizonyára észrevette, hogy nagyon tisztetem, szeretem, bizalmasává fogadott. Az életéről sok mindent elmondott. Meggyőződtem, a történetek elmondásában mindig következetes volt, tehát visszaemlékezései helytörténeti szempontból is fontosak. Rápolthy Viktor, Tiszai Lajos és J. J. újságírók által írt, Szolnok megyei Néplapban megjelent "Bartók Béla Újszászon", "Bartók minálunk" és "Az újszászi Zagyva-parti kastély" cikkek is Borcsa nagynéném szavainak hitelességét erősítik.

Fenti bevezető után, igyekszem Borcsa nagynéném elmondásait úgy leírni, közvetíteni, ahogyan mondta Bartók Béla zenei óriással való találkozását a felsőszászberki Kohner báró kastélyában, illetve újszászi otthonukban:

„Az elemi iskola elvégzése után, Kohner Adolf

báró uradalmának a kertészetében, majd mosókonyhájában dolgoztam. Mosás, vasalás közben állandóan énekeltem, így könnyebben ment a munka.

A báróné az énekléssel nem sokat törődött, az volt a fontos, hogy a munkámat jól végezzem. Ezek után nagyon meglepődtem, amikor jött a szobalány, aki amúgy a szomszédunk is volt, hogy Boriska, hívat a báró úr! Én meg még viccelődtem is: nem is tudtam, hogy a nagysága bölcsőre hízik! Ez persze csak amolyan évelődés volt, mondta is rögtön a szomszéd lány: vendégünk van, szeretnék, ha dalolnál nekik. Azt szívesen, mondtam, mert nótákban nem álltam rosszul. Egy számomra ismeretlen, barátságos emberhez vezettek a szobába. Bemutatkozott, Bartók Béla a nevem, és kezét fogott velem. Arra kért, énekeljek neki. Azt szívesen, mondtam, mert ha semmiben, de nótákban nem álltam rosszul. Hogy mit énekeltem a kastély teraszán, meg a kerti asztalnál? Sokat, sokat, sokat, majdnem mindent, amit tudtam. Hálaistennek ebből nagy hozományt kaptam otthonról. Nem volt nála felvevőgép, fonográf, amíg énekeltem, állandóan "jegyzett az ötvonalas papírokra".

A kastélyban, majd az újszászi családi házunkban, ahová Bartók Béla, a Kohner báró cséza hintójával érkezett, 155 népdalt énekeltem, s azt mind lejegyezte. Már a szülésznőképzőt elvégeztem, amikor 1924-ben elküldte Bartók Béla nekem a "Magyar népdal" című kötetét.

Van benne egy meglepetés, egy érdekes dalszöveg, amit Bartók Béla rólam meg az uramról szerkesztett a "Virágéknál ég a világ" című dal dallamára. A 124. oldalon a következő szöveg olvasható:

1. Varga Borcsa kalapjába,
ölförrott a tej magába.
2. Azért forrott föl magába,
Bátor Mihály oda várja.
3. Bátor Mihály arany gólya,
Rászállott az aranytóra.
4. Összeszedte a békákat,
Ropogtatta, mint a mákot.

A történetek írójaként megjegyzem, láttam, a kezemben volt Borcsa nagynénémnek az a kottás füzet, amelybe 702 népdalt, tréfás dalt és nótát jegyzett fel, külön megjelölve azokat, amelyeket Bartók Bélának is elénekelt, s azóta nemzeti kultúránk kincsei.

Sokszor elgondolkodom, vajon hol található a ma már jelentős eszmei értékkel bíró 702 dalt tartalmazó kottás- és visszaemlékezéseit rögzítő füzet? Talán, ha a Budapesten élő, 79 éves Mária leányát felkeresném, erre választ kapok.

E cikk írásakor úgy gondolom, Borcsa nagynéném életrajzához nemcsak a híres bábaasszonysága, Bartók Bélával való találkozása, neki való éneklése tartozik, hanem az élet más területe is.

Közéleti ember volt. Szerette, kedvelte a könnyed, szórakoztató műfajokat, népszínműveket, persze elsősorban a Bartók Bélának énekelt népdalokat, amelyeket később színpadon is többször bemutatott. Külső megjelenése, megnyerő, szókimondó, temperamentumos személyes jegyei miatt gyakran foglalkoztatták színpadi szerepekben. Két esetben is szerencsém volt együtt játszani vele. Az egyik darabra jól emlékszem, Móricz Zsigmond által 1910-ben írt "Sári bíró" népszínmű volt, amelyet az akkor úgynevezett "Kommpárt Művelődési Otthon" színpadán adtunk elő. Gyerekes könnyedséggel játszott, noha túl volt már a 60. életévén.

Nagyon személyes, családi élmény, mégis úgy gondoltam, megosztom a kedves Olvasóval. Egyik alkalommal – az 1960-as évek derekán –, Feri fiammal az Erkel Ferenc úti családi otthonában meglátogattuk Borcsa nagynénémet. Sok mindenről beszélgettünk. Szóba jött a színpadi szereplése is. Egyszer csak arra lettünk figyelmesek, úgy alakítja színpadi szerepeit, mintha felvételi bizottság előtt kellene bizonyítania színészi képességeit. Valósággal belefelejtkezett a szerepeibe.

Majd hirtelen felismerve, hogy nem színpadon van, kedély-

esen, üdén a fiamnak is elmesélte a Bartók Bélával való találkozás élményeit. Akkor történt az is, hogy kezünkbe adta az évtizedekig gyűjtött képes levelezőlapjait azzal, szedjük le az értékebb postabélyegeket, azok láttán is emlékezzünk reá. A bélyegek azóta is féltve őrzött emlékeim közé tartoznak.

Befejezésül szeretném remélni, eljön az az idő, amikor a jelen és az utókor számára Újszász Város Önkormányzata emléktáblát helyez el az Erkel Ferenc út 16. szám alatti lakóépületre, amely hirdeti, itt élt Báthor Mihályné született Varga Borbála, Újszász híres bábaasszonya, akitől Bartók Béla, a 20. század magyar zenei géniusza 1918. évi ittjártakor 155 népdalt gyűjtött.

Varga Ferenc
Újszász díszpolgára

Forrás:

• 3 db, 9x13 cm-es fénykép, amely 1954. június 9.-én készült Varga József temetésén. Özv. Báthor Mihályné Varga Borbála mindhárom fénykép jobboldalán található, galléros fehér blúzban.

• „Több, mint négyezer gyermeket segített a világra” (Szolnok megyei Néplap 1955. 02. 26.+fénykép),

• Borsy István és Rossa Ernő: „Tiszán innen, Dunán túl” 150 magyar népdal (Zeneműkiadó Vállalat, Bp., 1968. 127. oldalon: „Megkötöm lovamat”

• Varga Ferenc: „Család az életkeretem” (kézirat),

• Gyászjelentés: özv. Báthor Mihályné Varga Borbála, nyugdíjas községi szülésznő haláláról (1977. 10. 08.-án, életének 85 évében elhunyt. Temetése: Újszászon, 1977. 10. 19.-én),

• Rápolthy Viktor: „Bartók Béla Újszászon” (Szolnok megyei Néplap 1981. 03. 15.),

• Tiszai Lajos: „Bartók minálunk – Népdalkutató úton a Jászságban és Szolnok környékén” (Szolnok megyei Néplap 1988. 07. 06. +közös fénykép Bartókról és Kodályról),

• Kaposvári Gyula: „Nevezetes épületeink – Az egykori Kohner-kastély Felsőszászberken (Szolnok megyei Néplap 1900. 01. 16.)

• Keltai Jánosné Sajtár Kornélia (1065 Bp., Rippl R. u. 32. II/22.), Báthor Mihályné dédunokájának, 2001. 06. 05.-én Varga Ferenchez írt levele,

• Varga Ferenc: „Bartók Béla Újszászon”(Újszászi Híradó XIV. évf. 3. szám – 2004. március hó),

• Makula Károly: „Dalos kert az Erkel úton” című vers (Újszászi Híradó XIV. évf. 4. szám – 2004. április hó)

• Makula Károly: „Útban Európa felé – III. Reggeli beszélgetés az üzlet előtt” (Újszászi Híradó XIV. évf. 7. szám – 2004. július hó). A beszélgető partnerek „Az újszászi Varga Bori Százszorszép Népdalkörre” szeretnék változtatni „az újszászi Százszorszép Népdalkör” nevét. Az Erkel Ferenc úti 16. szám alatti épületre az emléktábla elhelyezésével is egyetértenek.

• „Szivárványos az ég alja” 300 magyar népdal – Válogatás dr. Várnai Ferenc gyűjteményéből, Pécs, 2006. (A könyvet dr. Várnai Ferenc, az alábbi dedikált bejegyzéssel adta át: „Varga Ferenchez, Újszász díszpolgárának, Boriska néni rokonának szeretettel ajánlom: Dr. Várnai Ferenc, Újszász, 2008. ápr. 12.”

• Dr. Várnai Ferenc, népzene kutató, zeneszerző tanár, 2008. 04. 22.-én Varga Ferenchez írt levele és mellékletként küldött magnókazettája.

• F. Szekeres Zsuzsa: „Aranypáva gála” (Újszászi Híradó, XVIII. évf. 5. szám – 2008. május hó)

• A Zeneműkiadó által 1968-ban megjelentetett „Tiszán innen Dunán túl” című, 150 gyűjtött magyar népdalt tartalmazó könyvecske 127. oldalán található, „Megkötöm lovamat...” dalt, Borcsa néni előadás alapján jegyezte le Bartók Béla. A könyvecske szerint is, „Megkötöm lovamat” című népdalt Bartók Béla a Pest megyei Újszászon gyűjtötte. A dal szövege a következő:

1. Megkötöm lovamat,
Szomorú fűzfához.
Lehajtom fejemet,
Két első lábához.

2. Lehajtom fejemet,
A babám ölébe,
Hullajtom könnyeim,
Rózsás kötényébe.

- Magyar Néprajz VI. Népzene, néptánc, népi játék: Újszász, Pest m. Bartók B. gy. 1918. Pt 476 „Falu végén van egy ház. Falu végén új idrom, fídom gálica szikszon van egy ház.”
 - Paulovics Géza: Bartók Béla nyomában Újszászon (Bartók Béla 1918-ban gyűjtött dalainak mai változatai.) Jászkunság Repertórium 1954-1974 (Szolnok, 1976. 76. oldal.)
-

Dr. Várnai Ferenc Úr,
Népzene-kutató, zeneszerzőtanár!

P é c s, Nagyszókói út 7.
7 6 3 5

Kedves Várnai Úr!

Ürülök, hogy az „Az arany páva Nagydíjas Hangverseny” újszászi rendezvény (2008. 04. 12.) alkalmából találkozunk, összeismerkedhettünk. Jó, kellemes volt társaságodban lenni.

Beszélgetésünk során felmerült Varga Borcsa nagynénem személye is, akivel Bartók Béla népdalgyűjtő körútja során, többször is találkozott, nagynénem 155 népdalt énekelt neki.

„Bartók Béla Újszászon” címmel, az Újszászi Híradó XIV. évfolyam, 3. számában (2004. március hó) Bartók Béla és Varga Borcsa történetéről, nagynénémrel való személyes élményeiről írtam.

Kértem, ezt a cikket fénymásolatban küldjem meg. Örömmel teszek eleget kérésednek, az anyagot küldöm. Még további két anyagot küldök. Egyik: Rápolthy Viktor: „Bartók Béla Újszászon (Szolnok megyei Néplap, 1981. 03. 15.), másik: Makula Károly: „Dalos kert az Erkel úton” című vers az Újszászi Híradó XIV. évfolyam, 4. számában (2004. április hó).

Kívánom, hogy tudományos munkád során, eredményesen hasznosítsad a mellékelt anyagokat. Egyidejűleg bátorodom megemlíteni, ígérted, Borcsa nagynénémrel kapcsolatos hangszalagot átmásolva megküldöd részemre. Előre is hálásan köszönöm.

„Szivárványos az ég alja” című könyvedet tanulmányozom. Hasznos, tanulságos kiadvány. A könyvből tudtam meg, hogy 1936-ban születél. Milyen érdekes én is 1936-ban (január 01.) láttam meg a napvilágot Abonyban, a Harakányi uradalom (Sashalom, kistanya) egyik cselédlakásában.

Kívánok további eredményes munkát, hozzá nagyon jó egészséget.

Szolnok, 2008. április 18.

Üdvözlettel: Varga Ferenc
5000 Szolnok, Városmajor út 62. II/9.
Tf: 06 (56) 426 – 130 E-mail: mlszfb@chello.hu

Válasz

„Pécs, 2008. ápr. 22.

Kedves Druzsám!

Hálás köszönettel megkaptam az értékes írásodat Bartók újszászi útjáról és Bátor Mihálynéről. Találkozásunknak én is örülök. Kellemes, emlékeztető órákat töltöttem ismét Újszászon.

Mellékelten küldöm annak a felvételnek egy részletét, amelyet Boriska néniel készítettem és előadásaim alkalmával le szoktam forgatni.

Használd Te is jó érzésekkel!

Szívélyesen üdvözöllek: Várnai Ferenc”

Megjegyzés:

Hangfelvételtől szóló kazetta borítóján, az alábbi olvasható: „1978-ban készült hangfelvétel Bátor Mihályné újszászi énekes asszonnyal. Dr. Várnai Ferenc népzene-kutató felvétele”

Idézet:

Szekeres Zsuzsa, Újszászi Híradó olvasószerkesztője: „Arany páva Gála” Újszászi Híradóban megjelent cikkből: „A zsűri elnökével, dr. Várnai Ferenc pécsi népzene-kutatóval folytatott beszélgetés során kiderült, hogy már járt Újszászon. 1972-ben hangfelvételt készített Banga Borcsával” Bartók Béla népdalgyűjtése kapcsán. Elmesélte a találkozás történetét, amit nagy élvezettel hallgattunk. Azóta meg is kaptuk tőle az akkor magnószalagra vett hangfelvételt, melyen Borcsa néni elénekelt a Megkötöm lovamat... című népdalt, melyet Bartók Béla tett híressé.”

Húsz éve volt először Pécssett Bordalfesztivál, és azóta minden évben várja a résztvevőket és az érdeklődőket. Szokás szerint most is Villánykövesden, a Battyhány Pincében kezdődött a háromnapos rendezvény, majd pincekoncertekre széledtek szét az együttesek. Fél nyolckor megint találkoztak, és a Villányi Rendezvénytéren szabad-téri koncertet adtak.

A XVII. Európai Bordalfesztivál (2013. szeptember 27-29.) fő eseményének a Kodály Központ adott otthont. 16.30-tól a környékbeli pincészetek tartották az aulában a III. Villányi Prémium Bor-mustrát 19 borász részvételével. A közönség, miután jobbnál-jobb borokat kóstolhatott, a hangversenyterembe lépve öt nemzet zászlajával találta magát szemben: Alán, olasz, lengyel, svéd és magyar színek jelezték a résztvevő együtteseket.

Kedvenc hangversenytermemben minden jegy elkelt. Itt előadók is, közönség is jól érezheti magát.

Az eddig szignálként megszólaló „In vino veritas” most a rendező együttes ajkán csendült fel. A **Pécsi Bartók Béla Férfikar** (Lakner Tamás) még énekelt egy számot zongora- és pohárcsengés-kísérettel, majd átadta helyét a meghívott együttesek sorának.

A műsorszámokat a rég' ismert konferanszié, **Stenczer Béla** vidám szavai kötötték össze.

Először a Lengyelországból jött **Echo Férfikar** (Jerzy Cieślak) szólalt meg. A lengyel kórus visszatérő résztvevője a fesztiválnak, másodszor hallottuk éneküket. Jellemző a lengyel-magyar barátságra, hogy éneküket a tokaji bort dicsérő lengyel dallal kezdték.

Az **Albino Bonavita** (Mario Manassero) kórus a 9. Bordalfesztiválon járt először Pécssett. Most egyetlen zeneszerző, Peppino di Marci 3 művét megszólaltatva regélte el a vidéki élet különböző mozzanatait. Meg kell jegyezni, hogy valószínűleg sok időt és energiát fordítanak

hangképzésükre, mert elég ritka, hogy a mindössze 14 kórusénekes hangszíne ennyire egységes legyen.

A 30 éves **Zengő Együttes** (Bergics Lajos) tánccal és népi énekkel színesítette a műsort.

A **Szakály Mátyás Férfikórus** (Feleki László) Biatorbágyról hozta énekét. Vezetőjük a törökbálinti Szőnyi Erzsébet Zeneiskola alapító-igazgatója. A 17 fős együttes Orff „Carmina Burana”-jának részletével fejezte be műsorát.

A legmegasabb létszámú külföldi együttes a svéd **Bacchanalian Férfikar** (Olof Anderson) volt. Dinamikájuk, és ezen belül a különösen a piano-juk sokkal tartalmasabb, mint a kisebb együtteseké.

Az első rész utolsó fellépő együttese a Kaukázus lejtőiről érkezett **Alán Állami Filharmónia Férfikara** (Olga Dzsanajeva). Öltözetük, népi táncuk sajátos színfoltja volt az estnek.

Szokás szerint közös énekkel zártuk az első félidőt. Lakner Tamás vezetésével és a **Zengő Együttes** kíséretével a közönség Pálóczi Horváth Adám gyűjteményéből a műsorfűzet hátoldalán szerplő „Bajomi tus”-t szólaltatta meg.

Szünet után benépesült a színpad: a pécsi kórus előtt a **Pannon Filharmonikusok** foglaltak helyet. Vass András karmester vezényletével Strauss Tere-fere polkájával kezdték a második félidőt.

Erkel Ferenc „Bánk bán” c. operájából a „Keserű bordal” **Bognár Szabolcs** (bariton) előadásában csendült fel. Az ideális együtt-muzsikálást – szólista + férfikar + zenekar – Lakner Tamás vezette.

A „Hazám, hazám...” kezdetű nagyáriát Vass András irányításával a Simándy-díjas Horváth István (tenor) énekelte.

1968-ban jelent meg nyomtatásban Harmat Artúr férfikara, a Csokonai-versre írt „Szerelmedal a csikóbőrös kulacshoz”. Igen meglepő hogy a

szinte kizárólagosan egyházzene-szerző Harmat Artúr kivételt tett, amikor irodalmunk eme bort dicséző verséhez nyúlt, hogy énekelnivalóval lássa el a magyar férfikarokat. A mű zongorakísérettel látott napvilágot, itt a Bartók Béla Férfikarhoz a Pannon Filharmonikusok társult és Lakner Tamás vezetésével szólaltatták meg a darabot Szabó Ferenc hangszerelésében.

A fesztivál meghívott vendége, a Kossuth díjas *Miklósa Erika* (szoprán) ekkor lépett pódiumra és Kodály Zoltán „Székelyfő”-jából az „A csitári hegyek alatt” kezdetű népdal-duettet énekelte *Horváth Istvánnal*. Az operaénekesnőtől ezután Verdi „Traviata” c. operájából Violetta nagyáriáját hallottuk még, közreműködője ezúttal a távoli magasban éneklő Horváth István volt (vez.: *Vass András*).

Bensőséges ünnepségben vehettünk részt, amikor Lakner Tamás „Köszöntő” c. műve (férfikar + fúvósok) után a karmesterdobogóról lelépve régi kórustagját, a több, mint 4 évtizede éneklő *Chalupa Károlyt* köszöntötte és átadta neki az „örökös kórustag”-gá avató oklevelet.

Folytatódott az ünneplés, de előbb felvonult a díszes öltözetű Villányi Borrend. Őket *Dr. Freund Tamás* agykutató professzor,

borlovag köszöntötte 25 éves évfordulójukon. Majd a basszus szólam tagjaként részt vett a Borrend kivonulására ismét elénekelt Lakner-mű előadásában.

Ezután már a finálé következett, és ehhez bevonult az összes résztvevő kórus. Mielőtt a záróének felcsendült, a bemondó felsorolta az összes támogatót és ismertette a másnapi programot (ami végül is csak részben és másképp valósulhatott meg, mint tervezték, mert addigra már szakadt az eső). Miklósa Erika és Horváth István Verdi Traviata-jából énekeltek a Pezsgő duettet – természetesen pezsgővel koccintva – Lakner Tamás vezényletével.

Befejezésül a „Borban az igazság”-ot énekelte az összkar és minden szólista. Az olvasók előtt sem titkolom el Lakner Tamás bejelentését, hogy Csajághy Szabolcs, Horváth István és Bognár Szabolcs is az ő kórusában kezdte az éneklést.

A hangverseny hangulata különösen a második részben emelkedett, amikor a Kossuth-díjas Miklósa Erika operaénekes mellett nagyszerű, ifjú szólisták bizonyították be, hogy Pécs zenei nagyhatalom. Aki hallotta a koncertet, világszínvonalú szólista teljesítmények élményével gazdagodott.

Végül meg kell állapítanom, hogy egyedül a pécsi együttes gondoskodik folyamatosan az ifjú tagokkal való utánpótlásról. Mindenesetre az Europa Cantat-ra másodsor is készülő város büszke lehet a nemzetközi elismerésekkel rendelkező férfikarára!

Már várjuk a következő Bordalfesztivált, és azt is, hogy szeptember végi napsütés fogadjon minket Pécsen!

Kovács Mária

KODÁLY NYOMDOKAIN HALADVA...

MERRE TART A MAGYAR ZENEI NEVELÉS?

2012 ünnepi Kodály év volt. 130 éve született, 45 éve távozott közülünk Kodály Zoltán.

A magyar zenei élet méltó ünnepléssel emlékezett arra az emberre, aki élete egyik igen fontos feladatának a magyar zene megújítását, felvirágoztatását az ifjúság zenei nevelésének nemes feladatán át, végső soron az egész magyar nemzet felemelkedését tekintette.

Zeneszerző munkássága mellett erejének javát évtizedeken keresztül a zenei nevelés ügyének támogatására szánta.

Az 50-es évektől látogatta a fővárosi és vidéki iskolákat, időről időre részt vett, ifjúsági és felnőtt amatőr kórusok hangversenyein. Minden tőle telhetőt megtett azért, hogy előbbre vigye az iskolai énektanítás és a kórusmozgalom ügyét. Zenepedagógiai tanulmányok, cikkek, az iskolai énektanítást, a szolfézs-zeneelmélet

tanítást-tanulást segítő énekes gyakorlófüzetek egész sora, népdalgyűjtemények, tankönyvek stb. kerültek ki keze alól.

Az elért eredmények: a magyar népdalkincset ismerő és éneklő, a zenét olvasni-írni tudó gyerekek, az iskolai kórusok, a jól működő kórusélet fényes bizonyítékai lettek annak, hogy a

legjobb úton járunk a Mester álmainak megvalósításához.

A 2012-es év az ünneplés jegyében telt. Megemlékezések, konferenciák, kórustalálkozók sora egész esztendőben. A születésnap közeledtével (december 16) megszaporodtak a rendezvények, amelyek közül kiemelkedett a

Magyar Kodály Társaság kétnapos konferenciája és lemezbemutató koncertje, a KÓTA nagyívű emlékhangversenye, az „In memoriam Kodály Zoltán” nemzetközi zeneszerző verseny. Ez utóbinak díjkiosztó gálakoncertjén dr. Batta András a Zeneakadémia rektorának ünnepi köszöntője valóságos Kodály laudáció volt.

Beszédében elhangzott egy mondat arról, hogy Magyarországon is be akarják vezetni a „Venezuelában sikerrel alkalmazott módszert: az „El Sistema”-t. Az interneten található anya-

gokból megtudható, hogy az ötletgazdák milyen elképzelésekkel akarják útjára bocsátani a Venezuelában az állam és a Szociális Minisztérium által anyagilag támogatott, tulajdonképpen szociális programot.

Az ennek megfelelő itthoni, u. n. Symphonia program is az eredetihez hasonló, nagyon szimpatikus céllal indulna útjára.

Erről már hónapok óta hallani. Voltak olyan vélemények is, hogy a magyar zeneoktatást az El Sistema nyomán kellene megújítani, sőt hallhatóak olyan hangok is, hogy a Venezuelai tapasztalatok alapján frissítenék fel a Kodály módszert.

* * *

Erről élő televíziós beszélgetésben is szó volt. (Integráció zenével, 2012. szeptember, Promontor TV.).

Riporter: „Hazánkban is be szeretnék vezetni az El Sistema nevű zenekarpedagógiai módszert; a venezuelai tapasztalatokkal frissítenék fel a Kodály módszert.

Miért van szükség a Kodály módszer frissítésére?”

Válaszadó: „Már a 80-as évek óta tudjuk, hogy a Kodály módszer folyamatosan gyengül, egyre kevésbé alkalmazzák, eredeti fényéhez képest kicsit megkopott. Ugyanakkor más országokban meg azt látjuk, hogy egyre újabb és újabb módszerekkel

használják fel a Kodály módszert, sőt megtermékenyítik más módszerek kombinálásával?... „Én magam is úgy tanultam Kodály módszer szerint, hogy egy héten kétszer találkoztam fél óra erejéig a zongoratanárral”.

A beszélgetés során megtudhatjuk, hogy ehhez a szociális programhoz hívnák segítségül a Kodály módszert.

A program megvalósítása a venezuelai gyakorlathoz hasonlóan olyan zenekarpedagógiai módszerrel történne, ahol a gyerekek mindig közösen muzsikálnak, közösen dolgoznak a kitűzött célok eléréseért, közös az élmény, a siker. A cél, amely nemes és elismerésre méltó, kiváló a társadalom periferiájára szorult gyerekek visszaintegrálására közösségekbe, a társadalomba.

A riportból kiderült még, hogy a zenével való foglalkozás a szellemi és érzelmi fejlődésre is hatással van; javul a gyerekek tanulási képessége a nyelv, a matematika stb. területén. Ezek a gyerekek sokkal nyitottab-

bak, sokkal kreatívabbak, de a zene mást is tud: „a zene eljut a lélekig”.

Riporter: „Honnan ismerte meg az El Sistema-t?”

Válaszadó: „Angol zenei szaklapokból”. Gondolhatjuk, hogy a fenti megállapítások is ott voltak olvashatóak.

* * *

Úgy tűnik, hogy még ma is vannak, akik sajnos nem ismerik eléggé a külföldön is igen nagyra értékelt, számos országban népszerű, itthon pedig a zeneoktatásban több mint fél évszázada alkalmazott, Kodály Zoltán nevével fémjelzett zenepedagógiai

eszme lényegét.

Ha alaposan ismernék, tudnának azokról a hatásokról és eredményekről is, amelyeket az El Sistema-ban találtak meg.

Tudnák, mit jelent a közösen tanult és énekelt népdal, amely a maga egyszerűségében szép és értékes muzsika, benne a közösségi összetartozás ereje, és magyar.

Tudnák, mit jelent az iskolai kórus: a zenét, a sikereket, összetartó erőt, életre szóló élményeket, magát az iskolát.

Tudnák, hogy Kodály céljainak egyik legfontosabbika: zenével tanítani, vele élni: magas művészi mércét állítva igényességre nevelni, emberformáló erőt adni, végső célként nevelni, megtartani, felemelni a nemzetet.

Ilyen hatalmas kincs birtokában még mindig bizonyítanunk, magyarázkodnunk kell?

Azt a csodát kellene ismét megvédenünk, amiről több évtizedes tanítással a hátunk mögött tudjuk, hogy egy időtálló, sikeres, céljait és feladatait maximálisan betölteni tudó, kitűnően felépített rendszer?

E rendszer fundamentuma a magyar népdal, népzene, amely ily módon is az utókorra hagyva, továbbélését az utódok felelősségére bízva várja jövőbeni sorsát.

„Amíg egy nép énekel, addig létezik” – mondta Kodály – örök igazság!

Kodály zenepedagógiájának élettere az iskola: az énekóra és a kórus. Itt lehet és kell alkalmat adni az éneklésre. Tudjuk hogy problémák bőven vannak, de azok forrása nem a kodályi zenepedagógia hibája. ***Nincs tehát semmi szükség az El Sistema-val való frissítésre.*** Ez az elképzelés már azért sem helytálló, mert Kodály az éneklésre, az El Sisteme pedig a hangszeres muzsikálásra épített a rendszerében.

Magyarországon egy jól kiépített zeneiskolai rendszer működik több mint fél évszázada. Feladatát, a hangszeres zenetanítást világszínvonalon látja el, de nem mosható össze a Kodály módszerrel (pl.: a heti két hangszeres órával.)

Arra sincs szükség, hogy a nevét felhasználják!

Az El Sistema programhoz kapcsolódó az interneten található – Symphonia Alapítvány alcíme ugyanis ***Kodály 2.0!***

Kodály Zoltán neve nemzeti védjegy, nem átruházható!

Kodály hitt az éneklés erejében és az iskolai tanítás lehe-

tőségeiben. Nevelési elveinek gyengüléséről beszélni, időtállóságát megkérdőjelezni, ugyanakkor nevét felhasználni?!... nos, ez enyhén szólva felelőtlenység!

A sikerhez a kibontakozáshoz azonban nélkülözhetetlen a megfelelő feltételek biztosítása. Ezek közül legérzékenyebb az iskolai énekóra kérdése. ***„Akik okosabbnak képzelik magukat Kodálynál és azt mondják, hogy nem kell annyit énekelni, megbontják a rendet, a zenei nevelés alkotmányát, amelyet Kodály megalkotott”*** – mondta Szabó Dénes nyíregyházi karnagy.

Pedig voltak és sajnos vannak „okosak”.

Hosszú évek óta nincs rendben az iskolai énekórák kérdése. Az alacsony óraszám, az ének-zenetagozatos iskolák számának folyamatos csökkenése, az iskolai kórusok működési feltételeinek romlása, a kórusok számának működési feltételeinek romlása, a kórusok számának és létszámának fogyatkozása hátrahúzó erők. De egyre csökken az Éneklő Ifjúság hangversenyeken résztvevő kórusok száma is, velem együtt az énekelni tudó és szerető fiatalok száma.

Ennek a jelenségnek számos mélyrenyúló társadalmi oka van. Az oktatásügy felelőssége is lenne ennek az ellensúlyozása, az iskolai zenei nevelés erőteljes támogatása.

Az énekórákért és a kórusokért folytatott harc közel két évtizede tart.

„Van a gégetekben olyan hangszer, hogy szebben szól a világ minden hegedűjénél, csak legyen, aki megszólaltatja!

Ezzel a hangszerrel eljuthattok a legnagyobb zenei géniuszok éltető községébe, csak legyen aki vezet.”

Kodály Zoltán

„Nem lehet egészen boldog ember, akinek nem öröm a zene.

Erre az öröme azonban tanítani kell az emberiséget, mert magától nem jut el odáig”

Kodály Zoltán

Mocskonyiné Tallér Edit

A következő számban folytatjuk!

CSOPORTOS ÉS EGYÉNI ÉNEKHANGKÉPZÉSI ISMERETEK BRUCKNER ADRIENNE: ÉNEKELNI JÓ(L)! C. KÖNYVE ALAPJÁN 2013.

Felelős: Dr Vékássy Lászlóné

Cím: 1052, Budapest Vármegye u. 9.

Tel.: 06/20/353-3764 e-mail: vekassy@t-online.hu NFM eng.szám: 82/51/2012.

A továbbképzés célja:

- A csoportos énekhangképzés korszerű módszereinek elterjesztése, középpontban az énekhangok kezelésének, fejlesztésének felelősségteljes szemléletével.

- A tanárok egyéni hangképzésének fejlesztése, hangki karbantartás, munkaképesség gondozás.

A jelentkezés feltétele: felsőfokú zenei végzettség

Javasolt munkakörök: zenepedagógus, ének-zenét tanító tanár, tanító, óvodapedagógus

Az ismeretek számonkérésének módja:

- írásbeli beszámoló formájában beéneklési terv készítése adott korosztály számára;

- aktív részvétel kamaraének mini koncerten.

Foglalkozási órák száma: 30 óra

A továbbképzés ideje 2013-ban:

szünetekben:

- augusztus 26.,27.,28.,29.,+ szept. 7.,14. (jelentkezési határidő: aug. 20.)

tanév közben:

- szeptember 28.,október 5.,12.,19.,26. (jelentkezési határidő: szeptember 20.)

- november 9.,16.,23.,30., december 7. (jelentkezési határidő: november 1.)

A részvételi díj összege: 45.000 Ft

Részvételi díjon felüli költségek: vidékieknek szállás

Helyszín: Szabolcsi Bence Zeneiskola, Budapest, V. kerület Vármegye utca 9.

A továbbképzés

- foglalkozik az összes hangképzéssel kapcsolatos pedagógiai kérdéssel (hangképzés szemléletű óravezetés,

- kóruspróba, a mutálás problémái),

- tartalmazza a különböző korosztályok beénekltetési módszereit, gyakorlatait,

- egyéni (5 óra) hangképzési ismereteket nyújt.

Az előadásokat (17 óra) a gyakorlati mozzanatokról tanultak azonnali csoportos kipróbálása követi (8 óra)

MEGOSZTÁS

Ezt az internetet használók számára mindennapos kifejezést szeretném kölcsön venni az alábbiakhoz. E rovat tulajdonképpen szintén megosztásnak tekinthető, jóllehet nem a virtuális világban zajlik. Ha közel sem akkora nagyságrendben, de egyszerre jut el sok emberhez (*legyünk optimisták*), akárcsak a világhálón terjedő információk. De, fájdalom, abban is hasonlít az internethez, hogy a csoportos hangképzésről itt közzétett szerteágazó tartalmak, különösen a konkrét, gyakorlati lépések, technikai mozzanatok leírásából hiányzik a valóság élménye, az átélhető tapasztalat helyettesíthetetlen többlete.

Mindezt átgondolva ezennel útjára indítom az „...egy kis technika...élőben” elnevezésű mozgó rovatot, ami abból állna, hogy az erre jelentkező bármilyen kategóriájú kórusokhoz egyeztetés alapján ellátogatnék egy 20-30 perces (*grátis*) bemutató erejéig.

Várom azon kórusvezetők, tanárok jelentkezését, akik a rovatban ismertetett gyakorlatokkal élőben szeretnének megismerkedni.

E-mail cím: bruckneradrienne@freemail.hu

Dr Bruckner Adrienne

- FELHÍVÁS -

ZENÉS VASÁRNAP DÉLELŐTTÖK BUDAPEST MÚZEUMAIBAN

2013. október 1. – 2014. június 15. között

Szeretettel várjuk kórusaink, népzenei együtteseink írásbeli jelentkezését három időpont megjelölésével.

Vasárnap délelőtti hangversenyeket az alábbi múzeumokban tartunk:

- Magyar Nemzeti Galéria - Budapesti Történeti Múzeum - Néprajzi Múzeum -

További információ: KÓTA Titkársága 1537. Budapest, Pf.: 406.

Telefon: 225-3713 E-mail: kota@kota.hu

Bartók: Négy szlovák népdal c. művének utolsó előtti tétele már előlegzi a finale hangulatot lendületes-ségével, jókedvével. De a negyedik tétel még ezt is felül kell múlja szilaj, mulató karakterében, s ráadásul a kezdő verssor első szava az, hogy „Szóljon...”. Nagyon kiábrándító, mikor ez az akkord ...”nem szól”, erőtlén.

Miért nem szól?

Egyrészt azért, mert előtte minden verssor szinkópával végződik, s emiatt gyakorlatilag nincs hol levegőt venni, sehol semmi pihenő. A gyors, kapkodva vett levegők miatt nagyon megrövidül a légoszlop, ami nem tesz jót a gégeállásnak sem, beáll a fáradtság. Ebben az állapotban kell egy forte akkorddal indítani. Ha ráadásul a karnagy az attacca tételváltást is a fokozás szolgálatába állítja, akkor megint csak nem lesz kielégítő a belégzés. Másrészt, ha mind a két kezdő hangzó (**sz**, **ó**) képzése renyhe, akkor hátracsúszik a hang, dinamikája szűkül, a torok nem „szabad”, így fele akkora hang jön ki belőle. A dalosok nagyon énekelnek, s mégsem szól.

Mit kell tenni?

Először is, hagyni kell elég időt a két tétel között. Ezt hatásszünet, meg pihentetés céljából sok karnagy meg is teszi. Azonban ez az idő egy tudatos tevékenységre használandó még fel: meg kell várni, amíg a hasfal izomzata lelazul, és visszakerül a rugalmas, „munkára fogható” (korábban már megtanult és begyakorolt) állapotába. Legjobb, ha saját magán próbálja ki a karnagy, mennyi is az az idő, ami ehhez szükséges. (Persze ez szintén előzményt feltételez: a hasizom ellazításának megtanítását.) Ezek után merni kell a **sz** hangzót a fogak konkrét összezárása mellett, erő mellőzésével, hasizomból indítani, lendületes, aktív mozdulattal. az **ó** hangzót pedig tökéletes ajakkerekítéssel megformálni. Ha 20-30-40 ember azonos módon, eme jó technikai kivitelezéssel ejti a szóban forgó indító mássalhangzót, az igen nagy hatású tud lenni. Ráadásul megkönnyíti az **ó** kerekítését is. Nem mellesleg ritmikailag is ettől lesz feszes. (Rövid légoszlop, elkapkodott levegővétel esetén vagy meg se szólal, -...óljon...hallatszik-, vagy pedig késik.) De ez egyszeri magyarázatra, azonnal nem megy. Próbálgatni kell a mozdulatot, amely hasonlít a születésnap gyertyák külön-külön mozdulattal való elfújásához, utána ellenőrizve a fogak teljes zárását, ugyanezt a mozdulatot **sz-szel** is végrehajtani, majd többszöri ismétlés után a teljes szót. Ez csak leírva sok, pillanatok alatt megvan, s megéri a hangzás minőségi változása.

Még mielőtt éneklésre kerül a sor, a magánhangzó kerekítését is kell gyakorolni, mert ha az **ó** formálásában kicsit is részt vesz a torok, az már a magas hang képzését kissé nehezíti. Kétféleképpen lehet ellenőrizni az ajakforma helyességét:

- prózában elmondjuk HALKAN párszor az „ólom”, vagy „Ottó” szavakat, majd mellé tesszük a „szóljon” -t is. (De már az előbb kialakított **sz** hangzó itt is jelen van!)

- a beéneklések elején megszokott magánhangzósort elmondjuk („ásítós” kezdéssel): **Á-A-Ó-Ű-Á**, majd megismételve az **ó**-nál megállunk, kissé kitartjuk, majd azonnal kimondjuk: „szóljon”, s csak ezek után énekeljük.

Az ajakkerekítéses magánhangzók gégelazító hatásúak (amennyiben jó a kerekítés), a szabad torokból pedig kétszer annyi hang jön, mint amelyik „dolgozik”.

Hivatásos énekkarak magánénekes képzettségű tagjai számára nem jelent problémát, ha rövid idő áll rendelkezésre a levegővételre, vagy fárasztó előzmény után forte kell énekelni, így elég a karnagy megfelelő avizója, és felhangzik a jól képzett, tömör forte akkord. Amatőröknél azonban a fenti segítséget meg kell adni az éneklőknek, hogy a technikailag nehéz helyeket meg tudják oldani. Hogy „szóljon” is a kórus, azt a karnagy helyénvaló technikai instrukciói teszik lehetővé.

Dr. Bruckner Adrienne

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsen - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben